

Sentetik muhasebeye dikkat!

Yılsonu finansal tablolarının hazırlandığı ve tam kapsamlı bağımsız denetim süreçlerinin yoğun şekilde devam ettiği bugünlerde, ara dönem raporlarına kıyasla çok daha derinlikli çalışma ve incelemeler yapıldığı aşikar.

Bu çalışmalar kapsamında karşımıza çıkan önemli uluslararası muhasebe hususlarında danışanlarımıza destek olmak ve temel muhasebe hataları yaparak finansal tabloların doğru ve adil gösteriminden uzaklaşmalarını önlemek ana amaçlarımızdan birini oluşturuyor.

Bu bağlamda bu makalemizde yine ülkemizde sıklıkla hataya düşülen, uluslararası çevrelerde de uzun süre konuşulmuş bir konuyu vurgulamak istiyoruz.

Bildiğiniz üzere eski standart IAS 39 dan -ve hatta çok daha eski dönemlerden- bu yana IASB (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu) türev enstrümanların gerçeğe uygun değerden ölçümleri ve muhasebe edilmeleri konusunda hiçbir zaman geri adım atmadı. Bu türev enstrümanları hedging amaçlı yaptığını ve dolayısıyla gerçeğe uygun değer dalgalanmalarının ekonomik temelde bir anlam ifade etmediğini iddia eden tüm şirketlere de muhasebesel çözüm olarak riskten korunma muhasebesini gösterdi.

IAS 39 un IFRS 9 a evrimi sürecinde özellikle taslak metin (exposure draft) ile birlikte, toplulaştırılmış ('aggregated') pozisyonların riskten korunma kalemi olarak gösterilmesi imkanı ortaya çıktığında, herkesin kafasında acaba 'sentetik muhasebe' ye üstü kapalı onay mı verildi sorusu belirdi.

Bunun sonucunda, uluslararası çevrelerde bu tür bir şüphenin ortaya çıktığını gören IASB, hem geçiş sürecinde yayınladığı muhasebe belgelerinde hem de nihai IFRS 9 standardının basis for conclusion kısmında sentetik muhasebeye asla izin verilmediğini net şekilde belirtmek durumunda kaldı.

Öncelikle sentetik muhasebe nedir, bizim şirketlerimiz açısından pratikte ne ifade eder onu açıklayalım. Örneğin, değişken faizli kredi kullanan bir şirket, kredi sözleşmesindeki değişken faizi sabit faize dönüştürmek için bir faiz swapı yaptı ise, bu swapı gerçeğe uygun değerden taşımak yerine, kredisine sabit faizli kredi gibi davranarak muhasebe yapabilir mi?

Daha net şekilde ifade edecek olursak, kredimizi finansal tablolarımızda itfa edilmiş maliyetten taşıyoruz. Türevleri ise gerçeğe uygun değerden taşımak durumundayız. Eğer bu kredi ile birlikte böyle bir swap yaptıysak, kredimizi sabit faizli diye düşünüp swapın gerçeğe uygun değer değişimlerini muhasebe etmekten kurtulabilir miyiz?

İşte, IFRS ilkelerine göre ölçüm kriterleri farklı olan iki ayrı enstrümanı birarada düşünüp muhasebe yapmaya IASB terimiyle 'sentetik muhasebe' denilmekte. IASB, IFRS 9 basis for conclusion belgesinin BC6.165 nolu paragrafında türevlerin her zaman gerçeğe uygun değerden taşınmaları gerektiğini, sentetik muhasebenin türev bir enstrümanın sanki türev-olmayan bir enstrümanmış gibi muhasebe edilmesi sonucunu doğuracağını ve BC6.166 nolu paragrafında ise sentetik muhasebenin temel bir muhasebe hatasına neden olacağını açık şekilde gerekçeleriyle açıklıyor.

Peki IFRS 9 ile birlikte hayatımıza giren toplulaştırılmış pozisyonların riskten korunma kalemi olması nosyonu neyi ifade ediyor? Bu makalemizin konusu olmamakla birlikte en önce söylememiz gereken husus, bir türev olmayan enstrüman ile türev enstrümanın toplulaştırılması durumunda türev

International Financial Advisory

enstrümanın gerçeğe uygun değerden taşınmaya devam ettiği gerçeği. Yani IASB nin ünlü ‘türev enstrüman gerçeğe uygun değerden taşınır’ kuralı toplulaştırılmış pozisyonlarda da bozulmuyor.

Türev finansal enstrümanları olan işletmelerin muhasebe ekiplerinin, toplulaştırılmış pozisyon ile sentetik muhasebenin çok farklı nosyonlar olduğunu ve sentetik muhasebeye izin verilmediğini iyi bilmeleri gerekiyor. Aksi takdirde, yayınladığımız finansal tabloların IFRS ile önemli ölçüde uyumsuz olma riski sözkonusu.

International Financial Advisory